

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การแก้ปัญหา
 - 1.1 ความหมายของการแก้ปัญหา
 - 1.2 ความสำคัญของการแก้ปัญหา
 - 1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา
 - 1.4 ประเภทและลักษณะของการแก้ปัญหา
 - 1.5 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหา
 - 1.6 วิธีการและลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหา
 - 1.7 การส่งความสามารถในการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัย
2. การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์
 - 2.2 ความสำคัญของการจัดประสบการณ์
 - 2.3 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.4 หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.5 แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
3. นิทาน
 - 3.1 ความหมายของนิทาน
 - 3.2 ความหมายของกิจกรรมการเล่านิทาน
 - 3.3 ความหมายของนิทานปลายเปิด
 - 3.4 คุณค่าของการเล่านิทาน
 - 3.5 ประเภทของนิทาน
 - 3.6 นิทานที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย
4. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - 4.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเปิด

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน

1. การแก้ปัญหา

1.1 ความหมายของการแก้ปัญหา

การแก้ปัญหา เป็นกระบวนการทางสมอง ที่มีความซับซ้อนมากที่สุด (จำเนียร ช่วงโชติ, 2520 อ้างถึงใน อภิตี สีนวล, 2547) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการหยั่งเห็น การจินตนาการ การจัดกระทำ และการรวบรวมความคิด (May, 1970 อ้างถึงในอภิตี สีนวล, 2547) จำเป็นต้องอาศัยความรู้ (วูภา จิตรสิงห์, 2535 อ้างถึงในอภิตี สีนวล, 2547) และประสบการณ์เดิม (กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์, 2528; วูภา จิตรสิงห์, 2534 อ้างถึงใน อภิตี สีนวล, 2547) ที่ได้ยืมจากการอบรมสั่งสอนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มาแก้ไขปัญหานั้นได้ประสบ (วูภา จิตรสิงห์, 2535 อ้างถึงใน อภิตี สีนวล, 2547)

จากการศึกษา การคิดแก้ปัญหา หมายถึง กระบวนการทำงานของสมองซึ่งต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิมมาช่วยในการพิจารณาโครงสร้างของปัญหา ตลอดจนการคิดหาแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ปัญหานั้นหมดไป และบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

1.2 ความสำคัญของการแก้ปัญหา

ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดของการจัดการศึกษาและมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้ที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาก็จะสามารถปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เป็นปัญหาต่าง ๆ ได้ ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลนั้นสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข (จันทนา ภาคบงกช, 2528 อ้างถึงในน้ำฝน ปิยะ) กล่าวว่า การแก้ปัญหา เป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของการสอนให้เด็กคิดครูจึงจำเป็นต้องปลูกฝังส่งเสริมให้โอกาสเด็กได้ฝึกคิดอยู่เสมอ เพื่อจะทำให้เด็กมีความสามารถในการแก้ปัญหามีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ (สมหมาย วินสอน, 2528 อ้างถึงในเปลว ปุริสาร, 2543) ที่กล่าวว่า การแก้ปัญหานั้นเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิตประจำวันของมนุษย์ วิธีการแก้ปัญหของแต่ละคนไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน เนื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล (Leonard ed al., 1963 อ้างถึงใน เปลว ปุริสาร, 2543) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหของเด็กรวมวัย มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 6 ประการ คือ

- 1) เพื่อให้มีทัศนคติที่ดี
- 2) เพื่อให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม
- 3) เพื่อให้แสดงออกด้านการตัดสินใจแก้ปัญหา

- 4) เพื่อให้สามารถเข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และชื่นชมในสิ่งเหล่านั้น
- 5) เพื่อให้มีอิสระในการคิดแก้ปัญหา
- 6) เพื่อให้มีความเข้าใจในความรู้ ทักษะต่าง ๆ

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าการคิดแก้ปัญหาเป็นส่วนสำคัญของการศึกษา สภาพชีวิตในสังคมปัจจุบันล้วนแต่เกี่ยวข้องกับปัญหา ดังนั้นการแก้ปัญหาให้มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้เท่านั้น หากแต่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อเด็กในอนาคต เพราะการรู้จักคิดจะช่วยให้เด็กนำสิ่งที่ตนเรียนรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ และยังช่วยให้เขามีประสิทธิภาพในการคิดแก้ปัญหาส่วนตนและการแก้ปัญหาในการเรียนการสอนอีกด้วย

1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา

การแก้ปัญหาคือกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางด้านสติปัญญาและการเรียนรู้ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางด้านสติปัญญา จึงขอกล่าวทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา ดังนี้

1) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ที่มีความสอดคล้องกับทฤษฎีของบรูเนอร์

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget (1896-1980) แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนตามระดับอายุ

(1) ขั้นประสาทรับรู้และการเคลื่อนไหว (Sensorimotor stage) อายุแรกเกิด - 2 ปี เด็กจะเริ่มจับ กำ นั่ง เดิน และมองเด็กจะมองว่าวัตถุไม่มีการเปลี่ยนแปลงและมีลักษณะเฉพาะแม้ว่าวัตถุจะเปลี่ยนแปลงไปเข้าใจว่าวัตถุยังคงอยู่แม้ว่าจะดับสายตาไปแล้ว สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner (1969) ขั้น Enactive Stage เป็นขั้นระยะการแก้ปัญหด้วยการกระทำ เริ่มตั้งแต่แรกเกิด - 2 ปี เป็นขั้นที่เด็กเรียนรู้ด้วยการกระทำหรือประสบการณ์มากที่สุด

(2) ขั้นความคิดเกิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperational stage) อายุ 2 - 7 ปี เด็กเริ่มเข้าใจสัญลักษณ์และใช้ภาษาแทนความหมายของเหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ เด็กจะให้ความสนใจกับวัตถุที่เคลื่อนไหว แม้จะไม่เข้าใจความคิดที่เป็นนามธรรม เช่น ความกว้าง ความลึก ความหนา คุณภาพ เป็นต้น เด็กจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) ไม่สามารถเข้าใจความคิดของคนอื่นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ยังไม่สามารถบอกเหตุผลได้ว่าทำไมวัตถุจึงเปลี่ยนรูปร่างหรือจำนวน เด็กจะเริ่มเพิ่มเข้าสังคม เลียนแบบบทบาทต่าง ๆ ขยายวงไปเล่นกับคนนอกบ้าน ครูและเพื่อนจะมีความสำคัญต่อความคิดและการกระทำ เด็กลดการยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner (1969) ขั้น Iconic Stage เป็นขั้นระยะแก้ปัญหด้วยการรับรู้ แต่ยังไม่รู้จะการใช้เหตุผลตรง เด็กวัยนี้เกี่ยวข้องกับความเป็นจริงมากขึ้น จะเกิดความคิดจากการรับรู้ส่วน

ใหญ่และภาพแทนในใจ (Iconic Representation) อาจมีจินตนาการบ้างแต่ยังไม่ลึกซึ้งเท่ากับขั้น Concrete Operational Stage

(3) ขั้นปฏิบัติการคิดโดยใช้วัตถุหรือสิ่งที่มีตัวตน (Concrete operational stage) อายุประมาณ 7 - 11 ปี เด็กมีความเข้าใจในองค์ประกอบของวัตถุ สามารถจำแนกประเภทได้ สามารถคิดคำนวณเปรียบเทียบ ระหว่างของสิ่งหนึ่งกับสิ่งหนึ่งได้ เด็กจะให้ความสนใจกับกฎต่าง ๆ แต่นำกฎไปใช้อย่างตรง ๆ คิดว่ายืดหยุ่นไม่ได้ ในขั้นนี้ไม่มีความสอดคล้องกับขั้นปฏิบัติการคิดของบรูเนอร์

(4) ขั้นปฏิบัติการคิดโดยใช้นามธรรม (Formal operational stage) อายุประมาณ 12 - 15 ปี เด็กมีความสามารถในการคิดเกี่ยวกับเรื่องนามธรรมได้อย่างมีเหตุผล มีความสามารถในการคาดคะเน สร้างความคิดเชิงเหตุผลความเป็นจริงในเรื่องที่เกี่ยวกับอนาคต มีการวางแผนการชีวิตสำหรับตนเองและอนาคตของสังคมในลักษณะเป็นอุดมคติ รู้จักพิจารณาและวิจารณ์ตนเอง รู้จักประเมินความคิดของตน เริ่มวิเคราะห์ค่านิยมและความประพฤติของคนรุ่นผู้ใหญ่ มีค่านิยมในการดำเนินชีวิตและปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสมมากขึ้น มีการวิจารณ์กว้างขวางของเพียเจต์ไม่มีลักษณะเป็นระบบและเป็นวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner (1969) ขั้น Symbolic Stage เป็นขั้นพัฒนาสูงสุด เป็นพัฒนาการพื้นฐานมาจากขั้น Iconic stage เด็กสามารถถ่ายทอดประสบการณ์โดยใช้สัญลักษณ์หรือภาพสามารถคิดหาเหตุผลสามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม และสามารถแก้ปัญหา

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา จะเห็นได้ว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กเป็นความสามารถการคิดของสมอง ซึ่งสามารถส่งเสริมได้โดยการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือกระทำและได้คิดด้วยตนเอง ลักษณะของประสบการณ์และกิจกรรมควรมีความหลากหลายและสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก

2) ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของไวท็อตกี Berk et al. (1995)

กระบวนการเรียนรู้ พัฒนาการทางสติปัญญาและทัศนคติจะเกิดขึ้นเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ เช่น ผู้ใหญ่ ครู เพื่อน บุคคลเหล่านี้จะให้ข้อมูลสนับสนุนให้เด็กเกิดขึ้นใน Zone of Proximal Development หมายถึง สภาวะที่เด็กเผชิญกับปัญหาที่ทำทนายแต่ไม่สามารถคิดแก้ปัญหาได้โดยลำพังเมื่อได้รับการช่วยเหลือแนะนำจากผู้ใหญ่ หรือจากการทำงานร่วมกับคนอื่นที่มีประสบการณ์มากกว่าเด็กจะสามารถแก้ปัญหานั้นได้เกิดการเรียนรู้ขึ้น

การให้การช่วยเหลือแนะนำในการแก้ปัญหาและการเรียนรู้ของเด็ก (Assisted Learning) เป็นการให้การช่วยเหลือแก่เด็กเมื่อเด็กแก้ปัญหาโดยลำพังไม่ได้เป็นการช่วยอย่างเหมาะสม เพื่อให้เด็กแก้ปัญหาได้แนะนำช่วยเหลือให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตัวเอง โดยให้การแนะนำ (Clue) การช่วยเตือนความจำ (Reminders into step) การให้ตัวอย่าง (Providing and Example) หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ช่วยเด็กแก้ปัญหาและเรียนรู้ด้วยตนเองการให้การช่วยเหลือ (Scaffolding) ที่มีประสิทธิภาพต้องมีองค์ประกอบและเป้าหมาย 5 ประการ ดังนี้

- (1) เป็นกิจกรรมการร่วมกันแก้ปัญหา
- (2) เข้าใจปัญหาและมีวัตถุประสงค์ที่ตรงกัน
- (3) บรรยากาศที่อบอุ่น และการตอบสนองที่ตรงกับความต้องการ
- (4) มีการจัดสภาพแวดล้อม กิจกรรม และบทบาทของผู้ใหญ่ให้เหมาะสมกับ

ความสามารถและความต้องการ

- (5) สนับสนุนให้เด็กควบคุมตนเองในการแก้ปัญหา

ครูมีหน้าที่ในการจัดเตรียมสภาพแวดล้อม ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และให้คำแนะนำด้วยการอธิบาย และให้เด็กมีโอกาสร่วมงานร่วมกับผู้อื่นแล้วให้โอกาสเด็กแสดงออกตามวิธีการต่าง ๆ ของตัวเองเพื่อครูจะได้รู้ว่าเด็กต้องการทำอะไร

กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการทางสติปัญญาตามทฤษฎีของไวท์ฮีดก็่นั้น จะเห็นได้ว่าเด็กจะพัฒนาทางด้านสติปัญญาโดยการที่เด็กเกิดสภาวะที่ได้เผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่กระตุ้นเร้าให้เกิดการคิด ครูมีหน้าที่ในการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมหรือสภาวะให้เด็กได้เผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์และให้เด็กฝึกประสบการณ์การแก้ปัญหาโดยเด็กมีปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

จากการศึกษาการนำทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการสอนให้เด็กรู้จักแก้ปัญหา ครูหรือผู้เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยควรจัดประสบการณ์ สถานการณ์ หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้เด็กคิดแก้ปัญหา โดยลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง เด็กจะเกิดคติที่ดีต่อการเรียนเพราะเป็นสิ่งที่รับรู้โดยการสัมผัส แลอยู่ในภาวะของเด็กสามารถเข้าใจได้

1.4 ประเภทและลักษณะของการแก้ปัญหา

การเรียนรู้ขั้นสูงสุดคือการคิดแก้ปัญหา ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ได้ โดยทั่วไปการส่งเสริมการแก้ปัญหาผู้เรียนต้องมีเป้าหมายที่จะให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับปัญหาอย่างแจ่มชัดต้องอาศัยความสามารถในการสังเกต เพื่อสรุปความ (Generalization) จัดหมวดหมู่ในสิ่งที่คล้ายคลึง จำแนกแยกกระยะสิ่งที่แตกต่างกันได้ (discrimination) และรวบรวมอารมณ์ ความคิดและเหตุผลสหสัมพันธ์กัน เพื่อ

สรุปคิดแก้ปัญหา (Think Convergently) นอกจากนั้นการแก้ปัญหาต้องอาศัยองค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ ทักษะคิด ประสิทธิภาพ และการรับรู้ของผู้แก้ปัญหา (เลขา ปิยะอริยะ, 2523) ดังนั้น การแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามต้องการได้นั้น บุคคลต้องมีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนของพฤติกรรมหรือมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งและต้องพิจารณาถึงลักษณะหรือชนิดของปัญหานั้นๆ

บุญเลี้ยง พลวรุ (2526) ได้แบ่งประเภทของปัญหาที่เราประสบอยู่ทุกวันออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ปัญหาในชีวิตประจำวันเป็นปัญหาที่คนเราต้องพบและต้องแก้อยู่เสมอโดยแต่ละคนอาจพบในที่ที่แตกต่างกันออกไปบางครั้งก็สามารถแก้ปัญหาได้ ซึ่งปัญหาในชีวิตประจำวันนี้เกิดจากความต้องการที่จะทำการแก้ปัญหาให้หมดสิ้นไปเป็นส่วนมาก

2) ปัญหาทางสติปัญญาเป็นปัญหาที่เกิดจากความต้องการและความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ปัญหาเหล่านี้จึงส่งเสริมให้คนฉลาดขึ้นเรื่อย ๆ และเป็นผลที่ก่อให้เกิดความเจริญขึ้นได้หลาย ๆ ด้าน

Thomas (1972) ได้จำแนกลักษณะการแก้ปัญหามี 2 ประเภท คือ

1) ปัญหาที่มีคำตอบอยู่แล้ว ได้แก่ การค้นคว้าหาคำตอบในวิชาคณิตศาสตร์และแบบฝึกหัดวิทยาศาสตร์

2) ปัญหาที่เปิดกว้างไม่มีกฎเกณฑ์เป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ ปัญหาสำหรับฝึกความคิดสร้างสรรค์ (Thomas, 1972 อ้างถึงใน จันทนา ภาคบงกช, 2528)

Frederikson (1984) ได้จำแนกการแก้ปัญหาออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ปัญหาซึ่งกำหนดชัดเจน หรือปัญหาที่มีความสมบูรณ์ มักใช้ในวิชาคณิตศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์การฝึกฝนการแก้ปัญหาประเภทนี้ช่วยให้เกิดกระบวนการคิดที่จับไว้และอัตโนมัติเน้นการแก้ปัญหาเฉพาะบางด้านง่ายต่อการประเมินครูสามารถพบข้อบกพร่องและทำการแนะนำช่วยเหลือได้โดยง่ายจึงให้ผลรวดเร็วแต่ยากที่จะแนะนำไปสู่ความคิดในระดับสูง

2) ปัญหาซึ่งไม่กระจายชัดหรือมีความไม่สมบูรณ์ในตัวปัญหาที่มีความซับซ้อน เมื่อทำให้ปัญหากะจางขึ้นจะสามารถแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว ผู้เรียนต้องปัญหาความสัมพันธ์และแยกแยะประเด็นของปัญหาโดยอาศัยความรู้ด้านการคิด และความจำที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เข้ามาช่วยกันที่จะดำเนินการติดตามขั้นตอนของการแก้ปัญหาได้ (Frederikson, 1984 อ้างถึงใน จันทนา ภาคบงกช, 2528)

จะเห็นได้ว่า ประเภทของการแก้ปัญหาส่วนใหญ่จะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญา ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความชัดเจนหรือปัญหาที่มีความสมบูรณ์ มีคำตอบแน่นอนมักใช้ในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถวัดได้ส่วนอีกปัญหาเป็นประเภท

ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันซึ่งไม่มีความชัดเจนและมีความซับซ้อน ต้องอาศัยประสบการณ์และการทำความเข้าใจอย่างกระจ่างชัดจึงจะสามารถแก้ปัญหาได้

ในการแก้ปัญหาของมนุษย์นั้นมีวิธีการแตกต่างกันออกไป ซึ่งผู้ประสบปัญหาจะต้องรู้สังเกตและพิจารณาให้เข้าใจข้อเท็จจริงและรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ตลอดจนการนำประสบการณ์เดิมมาประกอบการใช้แก้ปัญหาจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ พบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยมีการพัฒนาขึ้นตามระดับอายุซึ่งหลังจากอายุ 2 ขวบ เด็กจะเริ่มใช้ความจำและจินตนาการในการแก้ปัญหา เมื่อเด็กอายุมากขึ้นก็จะเข้าใจถึงต่าง ๆ ตีขึ้น เด็กปฐมวัยจะมีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากปัจจัยสำคัญต่าง ๆ เช่น ระดับสติปัญญา ฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจน การอบรมเลี้ยงดูและประสบการณ์ที่เด็กแต่ละคนได้รับ (Piaget, 1962 อ้างถึงในสุวัฒน์ มุทษเมธา, 2523)

1) การแก้ปัญหาโดยใช้พฤติกรรมแบบเดียว โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ปัญหา เด็กเล็กมักใช้วิธีนี้ เนื่องจากยังไม่เกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องและเป็นเหตุผลเมื่อประสบปัญหาจะไม่มีการไตร่ตรองหาเหตุผลไม่มีการพิจารณาสิ่งแวดล้อมเป็นการจำและเลียนแบบพฤติกรรมที่เคยแก้ปัญหาได้ เนื่องจากเด็กยังไม่เกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องและเป็นเหตุเป็นผล

2) การแก้ปัญหาแบบลองผิดลองถูกการแก้ปัญหาแบบนี้มีการวิจัยสรุปลงความเห็นว่าเป็นเหมาะสมสำหรับเด็กวัยนี้ เพราะเด็กในวันนี้ต้องการอิสระและต้องการแสดงว่าตนเป็นที่พึ่งของตนเองได้

3) การแก้ปัญหาโดยการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ซึ่งเป็นพฤติกรรมภายใน ยกแก่การสังเกตที่นิยมใช้มากที่สุด คือ การหยั่งเห็นการหยั่งเห็นนี้ขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์เดิม

4) การแก้ปัญหาโดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ การแก้ปัญหาในระดับนี้ถือว่าเป็นระดับที่สูงที่สุดและใช้ได้ดีที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาที่ยุ่งยากซับซ้อน

จากการศึกษา วิธีการแก้ปัญหา คือ ต้องรู้จักปัญหา เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วจึงหาวิธีการแก้ปัญหาคงจะต้องพิจารณาข้อจำกัดในเรื่องต่าง ๆ และเข้าใจพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกัน การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ

1.5 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหา

การแก้ปัญหาคงสำเร็จหรือผลดี ตามเป้าหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการแก้ปัญหาไว้ดังนี้ (ชูชีพ อ่อนโคกสูง, 2522 อ้างถึงใน เปลว ปุริสาร, 2543) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหามี 3 ประการคือ

1) ตัวผู้เรียน (Condition in Learner) ได้แก่ ระดับเชาว์ปัญญา ลักษณะอารมณ์ อายุ แรงจูงใจและประสบการณ์

2) สถานการณ์ที่เป็นปัญหา (Condition in Learning Situation) ถ้าปัญหานั้นเป็นที่ น่าสนใจของผู้เรียนทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะเรียนหรือแก้ปัญหา หรือถ้าที่ผู้ชี้แนะสำหรับปัญหาที่ยาก ๆ จะทำให้มองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหา หรือถ้าปัญหานั้นเป็นปัญหาที่ต่อเนื่อง หรือคล้ายคลึง กับปัญหาที่เคยเรียนรู้มาแล้วก็จะทำให้การแก้ปัญหานั้นง่ายขึ้น

ประสาท อิศรปริดา (2523) กล่าวว่า การแก้ปัญหาคือกระบวนการที่ซับซ้อน ซึ่งต้อง อาศัยทั้งการคิด ประสบการณ์และการรับรู้ต่าง ๆ

สุวัฒน์ มุทระเมธา (2523) กล่าวว่า การแก้ปัญหามีสภาพทั่วไป ดังนี้

1) การแก้ปัญหานั้น ผู้แก้ปัญหาคือคิดหลาย ๆ แบบและมีความสามารถหลาย ๆ อย่าง เช่น การคิดแบบวิเคราะห์ การคิดแบบสังเคราะห์ เป็นต้น

2) สภาพหรือแบบของปัญหาที่มีความยากง่ายสลับซับซ้อนต่างกัน การพิจารณา ปัญหาและการจัดรวบรวมประสบการณ์เพื่อแก้ปัญหาก็มีความแตกต่างกัน

3) ลักษณะของผู้แก้ปัญหามีได้แก่

(1) อารมณ์ของผู้แก้ปัญหามี

(2) ระดับสติปัญญาของผู้แก้ปัญหามี

(3) ระดับแรงจูงใจ

(4) การฝึกให้รู้จักคิดหลาย ๆ แบบ การใช้การแก้ปัญหามากวิธี

4) การแบ่งกลุ่มเพื่อแก้ปัญหามี โดยให้สมาชิกมีจำนวนพอเหมาะ สมาชิกมีความรู้สึกร ่วมกันปลอดภัยและได้รับการยอมรับ ย่อมแก้ปัญหามีได้ดีกว่ากลุ่มที่มีสมาชิกมากหรือน้อยเกินไป กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2528) กล่าวว่า การแก้ปัญหามีแต่ละครั้งจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับ องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

(1) ระดับความสามารถของเชาว์ปัญญา คือ ผู้มีเชาว์ปัญญาสูง ย่อมแก้ปัญหามี ได้ดีกว่าผู้ที่มีเชาว์ปัญญามีต่ำ

(2) การเรียนรู้ ถ้าเด็กเกิดการเรียนรู้และเข้าใจหลักการแก้ปัญหามีอย่างแท้จริงแล้ว เมื่อประสบปัญหามีที่คล้ายคลึงกันก็สามารถแก้ปัญหามีได้ถูกต้องและรวดเร็วขึ้น

(3) การรู้จักคิดแบบเป็นเหตุเป็นผล โดยอาศัย

- ข้อเท็จจริงและความรู้จากประสบการณ์เดิม

- จุดมุ่งหมายในการคิดและแก้ปัญหามี

- ระยะเวลาในการไตร่ตรองหาเหตุผลที่ดีที่สุด

อารี เพชรผุด (2528) กล่าวว่า องค์ประกอบของการแก้ปัญหา นั้น เด็กจะแก้ปัญหาได้ สำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เฉพาะโอกาส รวมทั้งความมีอิสระในการตัดสินใจ

Ausubel (1968 อ้างถึงใน อภิรติ สีนวล, 2547) กล่าวว่า องค์ประกอบที่ทำให้บุคคล แตกต่างกันในการแก้ปัญหามีดังนี้

- 1) ความรู้ในเนื้อหาวิชาและความเคยชินในการคิดเกี่ยวกับเรื่องนั้น
- 2) การใช้ "แบบการคิด" ที่ไวต่อการแก้ปัญหาและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวิธีการ แก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ
- 3) คุณลักษณะทางบุคลิกภาพ เช่น แรงขับ ความมั่นคงทางอารมณ์ ความวิตกกังวล เป็นต้น

จากการศึกษา ในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหของเด็กนั้น ครูจำเป็นต้อง คำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญดังกล่าว การเปิดโอกาสพัฒนาทักษะทางการแก้ปัญหา การสร้าง บรรยากาศที่เป็นกันเอง จะทำให้เด็กมีโอกาสพัฒนาทักษะทางการแก้ปัญหาได้มากกว่าการถูกจำกัด วิธีการ ซึ่งช่วยให้เด็กได้พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 วิธีการและลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหา

ในการแก้ปัญหามีวิธีการที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของแต่ละ บุคคลและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งตามหลักของจิตวิทยาการเรียนรู้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ (ประสาธ อิศรปริดา, 2523)

1) การแก้ปัญหาด้วยวิธีลองผิดลองถูก (Trial and Error) การแก้ปัญหานี้ต้องใช้ วิธีการทดลองทำแบบเดาสุ่มหลายอย่าง เพื่อจะหาวิธีที่ดีที่สุด เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นที่ใช้วิธีนี้เป็น ปัญหาที่ยุ่งยากซับซ้อน ไม่อาจคิดแก้ปัญหาได้จึงใช้วิธีนี้

2) การแก้ปัญหาด้วยวิธีการหยั่งเห็น (Insight)

นอกจากนี้ Green (1975) ยังได้แบ่งระดับขั้นในการแก้ปัญหออกเป็น 6 ระดับ คือ

- 1) รู้ถึงปัญหา
- 2) รู้จักกฎเกณฑ์ที่จะใช้ในการแก้ปัญหา
- 3) พบคำตอบที่ถูกต้องระหว่างการทำงาน
- 4) ต้องเลือกและประเมินการกระทำสำหรับในการแก้ปัญหา
- 5) จัดปัญหาใหม่ หรือสร้างวิธีการในการแก้ปัญหาลื่นใหม่
- 6) ตระหนักว่ามีปัญหาอยู่ทั่วไป

จากการศึกษาวิธีการแก้ปัญหานั้นมีหลายวิธี ซึ่งสามารถนำวิธีเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาได้ ซึ่งน่าจะได้มีการนำเอาวิธีการเหล่านั้นมาใช้ในการถ่ายทอดให้กับเด็กปฐมวัยได้ใช้ เพื่อที่เด็กปฐมวัยจะได้มีประสบการณ์ที่หลากหลายในการแก้ปัญหา และสามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นไปใช้แก้ปัญหของตนเองในชีวิตประจำวันได้ต่อไป

จากการศึกษางานวิจัยของนักวิจัยท่านอื่นๆ ในการกำหนดขั้นตอนในการแก้ปัญหา พบว่าขั้นตอนแตกต่างกันตามลักษณะของงานที่ต้องการใช้วิจัย เช่น (วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์, 2535 อ้างถึงใน สุวารี คงมัน, 2545) ได้แบ่งขั้นตอนการแก้ปัญหออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมขั้นดำเนินการ และขั้นสรุปข้อเท็จจริงโดย ชาดิชาย ปิลวาสน์ (2544) ก็ได้กำหนดขั้นตอนแก้ปัญหาในงานวิจัยไว้ 3 ขั้นตอนคือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติ และขั้นทบทวน ในขณะที่ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการแก้ปัญหออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ ขั้นกำหนดปัญหา ขั้นคิดหาทางเลือก ขั้นเลือก ขั้นปฏิบัติตามขั้นประเมินผล

1.7 การส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัย

การส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัยนั้น ควรคำนึงถึงจุดมุ่งหมายดังนี้ Leonard et al. (1963)

- 1) มีทัศนคติที่ดี
- 2) มีพฤติกรรมที่เหมาะสม
- 3) สามารถเข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และชื่นชมในสิ่งเหล่านั้น
- 4) มีการแสดงออกด้านการคิดแก้ปัญหา
- 5) มีอิสระในการคิดแก้ปัญหา
- 6) มีความเข้าใจในความรู้และทักษะ

จันทนา ภาคบงกช (2528) ได้เสนอทางในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาไว้ ดังนี้

- 1) การให้ความรักและอบอุ่นสนองความต้องการของเด็กอย่างมีเหตุผล ทำให้เด็กรู้สึกปลอดภัยมีความสุข มีความเชื่อมั่นในตนเองและมองโลกในแง่ดี
- 2) การช่วยเหลือพึ่งพาตนเอง การส่งเสริมให้เด็กช่วยตนเองโดยเหมาะสมแก่วัยจะช่วยให้เด็กพัฒนาความเชื่อมั่นเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กต่อไป
- 3) การซักถามของเด็กและการตอบคำถามของผู้ใหญ่ ควรได้รับความสนใจและตอบคำถามของเด็กสนทนาทางด้านความจำ การคิดหาเหตุผล เพื่อให้เด็กได้แสดงออกเป็นและฝึกการ

คิด เนื่องจากเด็กปฐมวัยมีความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็นและช่างซักถาม ผู้ใหญ่ไม่ควรดูหรือแสดงความไม่พอใจ

4) การฝึกเป็นคนช่างสังเกต ควรจัดอุปกรณ์หรือสิ่งเร้าให้เด็กพัฒนาการสังเกต โดยใช้ประสาทการรับรู้ทุกด้านการตั้งคำถาม หรือชี้แนะโดยผู้ใหญ่จะช่วยให้เด็กเกิดความสนใจและความจริงจากการสังเกต

5) การแสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้เด็กได้เสนอความคิดเห็นและการตัดสินใจ เรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความพอใจ จะช่วยให้เด็กกล้าแสดงออกและมีความเชื่อมั่นในการแสดงความคิดเห็น

6) การให้รางวัล ควรให้รางวัลเมื่อเด็กทำสิ่งที่ดีงามในโอกาสอันเหมาะสม แสดงความชื่นชมและกล่าวย้าให้เกิดความมั่นใจว่าเด็กทำในสิ่งที่ดี น่าสนใจ จะทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและมีกำลังใจที่จะทำในสิ่งที่ดีงาม

7) การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาความคิดและมีบรรยากาศที่เป็นอิสระไม่เคร่งเครียดช่วยให้เด็กรู้สึกสบายใจมีความรู้สึกที่ดี ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา

ครูจึงควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ซึ่ง ฉันทนา ภาคบังข (2548) ได้กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา ดังนี้

1) การจัดกิจกรรม ควรมีความง่าย เหมาะสมกับวัยมีลักษณะเป็นรูปธรรม มีสื่อประกอบเพื่อช่วยต่อการเรียนรู้และมีช่วงเวลาสั้น ๆ เหมาะสมกับช่วงความสนใจของเด็กปฐมวัย

2) จัดกิจกรรมที่มีความหมายต่อเด็ก ควรให้เด็กได้เรียนรู้แล้วนำไปปฏิบัติได้กิจกรรม ควรอยู่ในความสนใจของเด็ก เด็กจะภูมิใจและเห็นคุณค่าในสิ่งที่ได้เรียนรู้

3) ควรมีความส่งเสริมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เช่น การชมเชย การให้รางวัล เป็นต้น

4) จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับกิจกรรม จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ไม่มีความเคร่งเครียด

5) สร้างทัศนคติที่ดีต่อครู ๆ ควรปรับปรุงบุคลิกภาพกับเด็กเป็นอย่างดี เพื่อให้เกิดบรรยากาศของการยอมรับ

เจษฎา ศุภางคเสน (2530) ได้เสนอแนะวิธีการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาไว้ ดังนี้

1) ฝึกฝนให้เด็กได้ทำงานตามขั้นตอนของกระบวนการแก้ปัญหา คือ การรวบรวมข้อมูล ตั้งสมมุติฐานรวบรวมวิธีการแก้ปัญหาและทดสอบสมมติฐาน

2) ควรเน้นในเรื่องการรวบรวมข้อมูลให้มาก

3) ฝึกให้รู้จักใช้ทักษะในการแก้ปัญหา คือ ฝึกให้คิดเกี่ยวกับปัญหา การแก้ปัญหา การแก้ปัญหาคด้วยวิธีต่าง ๆ และการทำนายผลของวิธีการแก้ปัญหานั้น

- 4) ใช้วิธีการชี้แจงอธิบายเหตุผล หลีกเลี่ยงวิธีการเข้มงวดกับเด็ก
- 5) เปิดโอกาสให้เด็กได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ
- 6) ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็ก เพราะมีความสัมพันธ์กับการแก้ปัญหา
- 7) ให้โอกาสเด็กได้ตัดสินใจด้วยตนเอง
- 8) กระตุ้นให้เด็กได้คิดในหลายทิศทาง เพื่อนำไปใช้กับปัญหาที่ย่อยยากซับซ้อน

จากการศึกษาครุมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหของ เด็กปฐมวัยการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาในรูปการเล่นที่เด็กได้ฝึกการคิดแก้ปัญหาและเกิดความสนุกสนานในขณะร่วมกิจกรรม จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

2.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเด็กในวัยแรกเกิดถึง 6 ปี จะมีพัฒนาการของร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เป็นวัยแห่งการเรียนรู้และต้องการส่งเสริมพัฒนาการที่ถูกต้อง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ ให้เด็กมีพัฒนาการเจริญเติบโตเต็มศักยภาพของคนแต่ละคน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539) มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการจัดประสบการณ์ ดังนี้

การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์และการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้กับเด็กปฐมวัย โดยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี (ราศี ทองสวัสดิ์ และคณะ, 2539; สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536) และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทุกด้าน (ราศี ทองสวัสดิ์ และคณะ, 2539; สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536; พัฒนา ชัชพงศ์, 2530 อ้างถึงใน อำพร ศรีทรัพย์, 2540) คือทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา (ราศี ทองสวัสดิ์ และคณะ, 2539; สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536) ไม่ได้มุ่งอ่านเขียนเช่นในระดับประถมศึกษา (พัฒนา ชัชพงศ์, 2530 อ้างถึงใน อำพร ศรีทรัพย์, 2540) ซึ่งครูผู้สอนควรคำนึงถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็ก การ

จัดหาสื่ออุปกรณ์ให้เด็กได้เรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย (ภรณ์ กุรุรัตน์, 2540) ตามจุดประสงค์ที่ทางโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้ตั้งไว้ (สิริมา ภิญโญนนตพงศ์, 2538)

จากการศึกษา การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง การจัดกิจกรรม สื่อวัสดุอุปกรณ์ จัดเตรียมสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน โดยคำนึงถึงวัยและความสามารถของเด็กแต่ละคนเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับประสบการณ์ตรง เกิดทักษะการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าและเพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้เต็มศักยภาพ

2.2 ความสำคัญของการจัดประสบการณ์

จักรสิน พิเศษสาทร (2521) ได้กล่าวว่า เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการด้านต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ดังนั้นการส่งเสริมประสบการณ์โดยให้เด็กลงมือปฏิบัติเองเพื่อเกิดการเรียนรู้ (Learning by Doing) โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางจึงมีความสำคัญมาก ดังที่ เดวี่ (Dewey) ได้กล่าวว่า เด็กเรียนรู้ได้ดีเมื่อการเรียนการสอนและประสบการณ์ที่จัดให้กับเด็กเป็นประสบการณ์ตรงเด็กจะได้ฝึกการคิด การแก้ปัญหา การแสดงออกอย่างอิสระ และความสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์นั้นๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาของตน และส่วนรวมด้วย

การจัดประสบการณ์ตามแผนการจัดประสบการณ์ของ สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ดังนี้

1) เป็นการจัดโดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กอายุ 3 – 6 ปี ทุกคนทั้งเด็กปกติและเด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษ เพื่อให้เด็กพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ผ่านกระบวนการการเล่นที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และเป็นการร่วมมือกันระหว่างบ้าน สถานศึกษาและชุมชน

2) มุ่งให้เด็กพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคล ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

3) ครอบคลุมประสบการณ์ที่สำคัญที่เด็กทุกคนควรได้รับมี 9 ประการ คือ การสื่อความคิดที่เป็นการกระทำ การใช้ภาษา การเรียนรู้ทางสังคม การเคลื่อนไหว ดนตรี การจำแนกเปรียบเทียบ จำนวนมิติสัมพันธ์และเวลา

จากการศึกษาเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการทุกด้านอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การจัดประสบการณ์ควรจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลางด้วยการจัดประสบการณ์ตรง โดยจัดให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัย ความสนใจความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคลรวมทั้ง

บรรยากาศที่เป็นอิสระอบอุ่นและปลอดภัยจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเด็ก ตลอดจนเด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันซึ่งจะนำไปสู่พัฒนาการการเรียนรู้และทักษะด้านต่างๆ

2.3 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ให้เด็ก ได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง โดยการใช้ร่างกายและประสาทรับรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิด ความสนุกสนานเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ กล่าวคือ มีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริม พัฒนาการทุกด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ซึ่งแนวคิดของนักปรัชญา การศึกษา นักปฐมวัยศึกษา และนักทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการมีอิทธิพลต่อการจัดประสบการณ์และ กิจกรรมในระดับปฐมวัยศึกษานั้นมีหลายบุคคลด้วยกัน (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, 2538 อ้างถึงใน อภิรติ สีนวล) ได้แก่

Lock มีความเห็นว่า เด็กทารกนั้นเปรียบเสมือนผ้าขาว ประสบการณ์ต่างๆ และ สิ่งแวดล้อมจะมีความสำคัญอย่างมากต่อการเจริญเติบโตของเด็ก ทำให้เด็กมีพัฒนาการที่แตกต่าง

Skinner เชื่อว่าพฤติกรรมของคนเรานั้นเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและ สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นด้วยตัวเสริมแรง ดังนั้นในการสอนครูสามารถนำเด็กไปสู่ พฤติกรรมหรือการเรียนรู้ที่ต้องการได้

Rousseau นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ซึ่งเชื่อในพื้นฐานความดีในสัญชาตญาณของมนุษย์ เราเป็นนักทฤษฎีภาวะนิยมที่มีความเห็นว่า ถ้าเราให้โอกาสเด็กเจริญเติบโตตามวิถีทางธรรมชาติแล้ว เด็กจะพัฒนาได้เต็มศักยภาพ เพราะฉะนั้นพ่อแม่หรือครูควรหลีกเลี่ยงที่ขัดขวางการเจริญเติบโต ตามธรรมชาติของเด็ก ไม่บังคับเด็ก

Freud มีความเห็นว่า อิทธิพลสำคัญที่สุดของพัฒนาการนั้นมาจากภายในตัวเด็กทั้ง ทางอารมณ์ สังคม สติปัญญาและทางกาย

Gesell มีความเห็นว่า พัฒนาการของเด็กจะเป็นไปตามธรรมชาติตามอายุของเด็กเมื่อ ถึงวันนั้น เด็กจะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ได้โดยไม่ต้องไปเร่งหรือฝึกเด็ก นักการศึกษาหรือพ่อแม่ ควรหมั่นอิสระเด็กในการทำกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจ

Piaget นักจิตวิทยาชาวสวิสซ์ได้อธิบายว่า กระบวนการคิดและสร้างความรู้ของเด็ก หลักการทางทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์หลายประการ ที่ช่วยครูให้คิดสร้างสรรค์ จัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก กล่าวคือ

1) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่อาศัยความกระตือรือร้นทั้งร่างกายและจิตใจของผู้เรียน

2) พัฒนาการแต่ละขั้นจะดำเนินไปตามลำดับขั้นตอนจะข้ามขั้นไม่ได้ และด้วยอัตราที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล

3) ภาษาไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และความคิดรวบยอดเพียงอย่างเดียว

4) พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กส่งเสริมได้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นผู้ใหญ่ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

Dewey ได้พัฒนาแนวคิดที่ว่า ประสบการณ์สำหรับเด็กเกิดขึ้นได้ต้องใช้ความคิดและการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ทดลองและค้นพบด้วยตนเอง ไม่นิยมการสอนให้เด็กท่องจำ แต่เชื่อในการให้อิสระเด็กได้สำรวจ เล่นในสิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยกิจกรรม ที่จะนำไปสู่ความสนใจของเด็ก ลักษณะการเรียนรู้ของเด็กนั้นจะมาเรียนสิ่งที่เด็กเกี่ยวข้องด้วย หรือต่อเมื่อเด็กยอมรับด้วยจิตใจเขาเอง หรือสมัครใจทำเอง การที่เด็กจะเรียนมากน้อยเพียงใดก็แล้วแต่ว่าสิ่งนั้นจะมีความสำคัญต่อเด็กเพียงใด หรือเกี่ยวข้องมีความหมายเพียงใด หรือเกี่ยวข้องมีความหมายกับสิ่งที่เด็กทราบอยู่แล้ว

จากการศึกษาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้น ควรต้องอยู่บนพื้นฐานแนวคิดหลักการและทฤษฎีของนักศึกษามากมายท่าน นำมาใช้จัดประสบการณ์ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก ซึ่งในแต่ละแนวคิดนั้นจะมีจุดเน้นที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับความเชื่อ และความเหมาะสมในการเลือกนำไปปฏิบัติของแต่ละบุคคล แต่การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กจะบรรลุผลตามเป้าหมายได้นั้นสิ่งสำคัญ คือ บทบาทครู เนื่องจากการจัดสภาพแวดล้อมการจัดกิจกรรม ล้วนแต่เป็นหน้าที่ของครูในการวางแผนให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน

2.4 หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรมดังนี้

1) กิจกรรมที่จัดควรคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญแต่ละคนมีความสนใจแตกต่างกันจึงควรจัดให้มีกิจกรรมหลายประเภทที่เหมาะสมกับวัย ตรงกับความสามารถและความต้องการของเด็ก

2) กิจกรรมที่จัดควรมีทั้งกิจกรรมที่ให้เด็กได้ทำเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ควรเปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองตามความเหมาะสม

3) กิจกรรมที่จัดควรมีความสมดุล คือ ให้มีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบที่เด็กได้ริเริ่มและครูได้ริเริ่ม

4) ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมควรเหมาะสมกับวัย มีการยืดหยุ่นได้ตามเหมาะสมหรือความสนใจของเด็ก

5) กิจกรรมที่จัดควรเน้นสื่อของจริงให้เด็กได้มีโอกาสสังเกต สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเองมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นๆ และผู้ใหญ่

พัฒนา ชัชพงศ์ (2531) ได้ประมวลหลักการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมไว้ดังนี้

1) เป็นการปูพื้นฐานให้กับเด็ก โดยคำนึงถึงความสามารถและความเหมาะสมกับวัยของเด็ก เป็นหลักการจัดกิจกรรมปูพื้นฐานทางการเรียนรู้เป็นการฝึกใช้ประสาทสัมผัส

2) บูรณาการหน่วยประสบการณ์เข้าด้วยกัน การจัดการศึกษาปฐมวัยไม่ได้แบ่งเป็นรายวิชา แต่จัดรวมกัน (บูรณาการ) เป็นหน่วยประสบการณ์ โดยแต่ละหน่วยจะประมวลทุกวิชาให้เด็กได้เรียนรู้การบูรณาการ หมายถึง การจัดรูปแบบกิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง และนำสิ่งที่เด็กต้องการเรียนรู้ในทุกด้านมาลำดับความสำคัญของประสบการณ์

(1) ยึดตัวเด็กเป็นสำคัญ เน้นเรื่องที่เด็กสนใจและใกล้ตัวเด็ก ให้เด็กมีโอกาสทำกิจกรรมอาจเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม ความยาก – ง่ายของกิจกรรมควรมีปะปนกัน

(2) สอดคล้องกับพัฒนาการเด็กปฐมวัยมีความสนใจในสิ่งแวดล้อมรอบตัว ฉะนั้นจึงเลือกสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่คุ้นเคยมาให้เด็กได้เรียนรู้

(3) ให้ประสบการณ์กว้างขวาง เมื่อเด็กพบเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง เด็กมีโอกาสได้ประสบหลายด้านพร้อมกัน ดังนั้นการจะช่วยให้เด็กได้ประโยชน์เต็มที่จึงน่าจะจัดประสบการณ์ แก่เด็กในรูปแบบบูรณาการ

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในทศวรรษไว้ดังนี้

1) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบหน่วยการสอน โดยไม่มีการแยกเป็นรายวิชา โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนทุกๆ ด้านเป็นสำคัญ โดยเน้นการเล่นเป็นหัวใจการเรียนรู้

2) มีการพิจารณานำเอาวัฒนธรรมทางการศึกษาปฐมวัยมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมและเลือกประสบการณ์ และการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมให้แก่เด็ก

3) มีการจัดกิจกรรมการเล่นแบบต่างๆ บรรจุไว้ในกิจกรรมประจำวันเพราะ “การเล่น” เป็นหัวใจของการเรียนรู้ของเด็กในวัยนี้ ซึ่งนำไปสู่การคิดแก้ปัญหาแล้วสร้างสิ่งต่างๆ ได้ด้วย

4) กิจกรรมที่จัดควรเน้นการปฏิบัติจริง เช่น การทำอาหาร ไปทัศนศึกษา

5) ให้เด็กเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และตั้งเป้าหมาย ฝึกเป้าหมาย ฝึกสร้างให้คิด กล้าคิดกล้าทำ การคิดริเริ่มและพัฒนาการเป็นตัวของตัวเอง

จากการศึกษา หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย มีความสำคัญคือ ประสบการณ์ที่จัด หรือกิจกรรมที่เด็กปฐมวัยต้องเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านๆ ไม่

จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปแบบบูรณาการให้เด็กได้ประสบการณ์ตรงได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สอดคล้องกับวัยและสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

2.5 แนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

เพื่อให้การจัดประสบการณ์และกิจกรรมบรรลุผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร ในหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 จึงได้กำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

- 1) ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
- 2) จัดให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
- 3) ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและเปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมของตนเอง โดยครูเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
- 4) จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีบรรยากาศที่อบอุ่น เพื่อให้เด็กมีความสุข
- 5) จัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ โดยคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้าน
- 6) จัดประสบการณ์ตรง ให้เด็กเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 มีโอกาสสังเกตสำรวจ เล่น ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหา
- 7) จัดให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของกับเด็ก และกับผู้ใหญ่
- 8) จัดให้มีความสมดุล มีทั้งกิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่ม กิจกรรมในห้องเรียน และนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบ
- 9) จัดให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่
- 10) จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลผลิต
- 11) จัดให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น และเอื้อต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
- 12) จัดกิจกรรมให้เด็กมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวม รักธรรมชาติและรักท้องถิ่น
- 13) จัดให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผน ปฏิบัติและบอกผลการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองแก่ผู้อื่น
- 14) จัดประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์
- 15) เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540)

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540) ได้ให้ความหมายของกิจกรรม ในวงกลม (กิจกรรมเสริมประสบการณ์) ไว้ว่า เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานและการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาส ฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหา ให้เหตุผลและฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต เล่านิทาน เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษาเอกสารสถานที่ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ฯลฯ

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2540) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ไว้ว่า มีวิธีดำเนินกิจกรรม 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมและกระตุ้นให้เด็กสนใจที่ร่วมกิจกรรมต่อไป กิจกรรมที่ใช้ อาจเป็นการร้องเพลง คำคล้องจอง ปริศนาคำทาย ท่าไม้ ฯลฯ ซึ่งจะใช้ระยะเวลานั้นๆ

2) ขั้นสอน เป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้เด็กได้รับความรู้และประสบการณ์ด้วยกิจกรรมหลายรูปแบบ เช่น

(1) การสนทนาซักถาม อภิปราย เป็นการพูดคุยซักถามระหว่างครูกับเด็ก หรือเด็กกับเด็ก ซึ่งสื่อที่ใช้ อาจเป็นของจริง ของจำลอง รูปภาพ สถานการณ์จำลอง ฯลฯ

(2) การเล่านิทาน ครูจะเล่านิทานที่เกี่ยวกับเรื่องราวที่ครูต้องการให้เด็กเข้าใจหรือให้ปฏิบัติตามส่วนมากจะเป็นการปลูกฝังหรือการสอนในเรื่องที่เป็นนามธรรม วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจได้ดีขึ้น เพราะเด็กในวัยนี้จะชอบฟังนิทาน และชอบเลียนแบบตัวละครในนิทาน ในการเล่านิทานครูอาจใช้รูปภาพหุ่น หรือส่วนต่างๆของร่างกายประกอบ

2.3 การสาธิต การปฏิบัติการทดลอง เป็นการสอนที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เพราะได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ตนเองได้ทดลอง เป็นการฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา และส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

2.4 การประกอบอาหาร ในบางหน่วยที่ส่วนเกี่ยวกับผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ต่างๆ ครูอาจให้เด็กมีส่วนร่วมในการประกอบอาหาร ทั้งนี้เด็กจะได้รับประสบการณ์จากการสังเกตการเปลี่ยนแปลงของอาหารดิบสุก รับรู้รสและกลิ่นของอาหาร เรียนรู้ด้วยการใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ และเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น

3) ขั้นสรุปการเรียนรู้ เป็นการสรุปสิ่งต่างๆที่เรียนไปทั้งหมดให้เด็กได้เข้าใจดียิ่งขึ้น ซึ่งครูอาจใช้คำถาม เพลง คำคล้องจอง เกม ฯลฯ ในการสรุปเรื่องราว

จากการศึกษา แนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้น จะต้องยึดเด็กเป็นศูนย์กลางโดยจัดกิจกรรมแบบบูรณาการที่สนองต่อความต้องการความสนใจ และความแตกต่าง

ระหว่างบุคคล พร้อมทั้งส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงความสามารถ และความเหมาะสมกับวัยของเด็กเป็นหลัก เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงอย่างอิสระ ครูเป็นเพียงผู้ควบคุมกิจกรรมและอำนวยความสะดวกแก่เด็ก

โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมเล่านิทานปลายเปิด ซึ่งมีวิธีดำเนินการ กิจกรรม 3 ขั้น คือ 1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยโยงเรื่องราวรอบตัวเด็กก่อนที่จะมานำเสนอเนื้อ เรื่องในนิทาน 2. ขั้นสอน สอนโดยการเล่านิทานปลายเปิด ประกอบท่าทาง และใช้สื่อเช่น หุ่นมือ หรือกระดานนิทาน เพื่อให้เนื้อเรื่องเข้าใจง่ายยิ่งขึ้นและสนุกสนาน 3. ขั้นสรุป ในขั้นนี้ผู้วิจัยจะได้ ทบทวนความรู้แก่เด็กและสรุปเหตุผลของเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในเนื้อเรื่องนิทานที่ผู้วิจัยเล่า มาแล้ว

3. นิทาน

3.1 ความหมายของนิทาน

นิทาน หมายถึง การผูกเรื่องราวขึ้นมา (เนื่อน้อง สนับบุญ, 2541) หรือเรื่องราวที่เล่า สืบต่อกันมา (พจนาน เทียนมนัส, 2539; เกริก ยูยพันธ์, 2539 อ้างถึงในอภิรดี สีนวล, 2547) ซึ่ง อาจจะอิงมาจากความจริงหรือจินตนาการ (จันทร์เพ็ญ สุภาพล, 2535; พจนาน เทียนมนัส, 2539) มี วัตถุประสงค์ เพื่อให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ให้ความรู้ และทอดแทรกคติสอนใจเอาไว้ (พจนาน เทียนมนัส, 2539; เกริก ยูยพันธ์, 2539)

จากการศึกษา นิทานหมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบกันมาหรือมีผู้แต่งขึ้นเพื่อให้ผู้ฟังได้รับความ สนุกสนานเพลิดเพลิน และสามารถนำแนวความคิดไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 ความหมายของการเล่านิทาน

ลัดดา นิลละมณี (2527) ได้ให้ความหมายของการเล่านิทานหมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่นำมาเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ประสบการณ์และวิธีการที่ครูควรส่งเสริมให้เด็กเล็กๆ ใช้เพื่อเล่านิทานให้เพื่อนๆชมและฟังบ้าง เนื่องจากเด็กมีจินตนาการแลมโนภาพสูงมากอยู่แล้ว เด็กสามารถจะช่วยกันเล่านิทานโดยแต่งเรื่อง นิทานใหม่แปลกๆขึ้นเอง ซึ่งการเล่านิทานโดยให้เด็กเป็นผู้เล่านั้น สามารถทำได้หลายรูปแบบ คือ

- 1) การเล่านิทาน โดยเด็กเป็นผู้เล่าด้วยตนเอง
- 2) การเล่นนิทานจากหนังสือภาพ
- 3) การเล่านิทานต่อจากเรื่องที่ไม่จบสมบูรณ์
- 4) การขยายเรื่องราวจากนิทานที่ได้ฟัง

เนื่อน้อง สนับบุญ (2541) ได้ให้ความหมายของการเล่านิทานหมายถึง การถ่ายทอดเรื่องราวของนิทานให้เด็กฟังให้เข้าใจด้วยการเล่า โดยใช้น้ำเสียง ท่าทาง สื่ออุปกรณ์ ตลอดจนวิธีการประกอบการเล่า

3.3 ความหมายของการเล่านิทานปลายเปิด

การเล่านิทานปลายเปิด หมายถึง การจัดกิจกรรมการเล่านิทานที่เว้นช่วงให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาไปพร้อมกับการเล่า โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ทัศนคติ ใ้ความรู้เดิม ออกมา ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการเล่านิทาน โดยมีโครงเรื่องหลักแต่เนื้อเรื่องไม่ตายตัว รายละเอียดเปลี่ยนไปตามคำตอบของผู้ฟังซึ่งนิทานปลายเปิด เหมาะสำหรับใช้เล่าเพื่อฝึกการคิดและแก้ปัญหา อย่างง่ายสำหรับเด็ก

นิทานปลายเปิด (“open-end”) คือคิดได้หลายแง่มุม เป็นนิทานที่ออกแบบมาโดยเฉพาะให้เป็นเรื่องเล่าที่ผู้เล่า ไม่สามารถสรุปออกมาเป็นข้อคิดอันเดียวเดียวๆ ได้เป็นนิทานที่เปิดโอกาสให้เด็กได้คิด ซึ่งคำตอบที่ได้ ก็ไม่มีอันไหนผิดหรือถูกกว่าอันไหน (นิตยสารออนไลน์, 2550)

3.4 คุณค่าของการเล่านิทาน

เด็กปฐมวัยที่มีอายุ 3-6 ปี เป็นวัยแห่งการเพื่อฝัน สามารถสร้างจินตนาการมากมาย แต่ความจำกัดทางการรับรู้จึงขาดประสบการณ์ต่างๆ ฉะนั้นเด็กวัยนี้จึงเป็นวัยที่เหมาะสมที่อาจจะเสริมสร้างหรือเพิ่มพูนประสบการณ์ ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ด้วยการเล่านิทานเพื่อช่วยให้เด็กปรับตัวและเตรียมที่จะรับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันซึ่ง จีวีวรรณ กินารมณ (2526) ได้กล่าวว่าการเล่านิทานนั้นมีอิทธิพลต่อเด็กมาก โดยเฉพาะในเด็กก่อนระดับประถมศึกษาการที่ผู้ใหญ่และครูได้ใกล้ชิดกับเด็กโดยการเล่านิทานจะเป็นเครื่องช่วยให้เข้าใจเด็กยิ่งขึ้น การเล่านิทานมีคุณค่าดังนี้

- 1) ช่วยชดเชยและเสริมสร้างพัฒนาการทางภาษา ความคิด และจินตนาการ
- 2) ฝึกให้เด็กเป็นนักฟังที่ดี เก็บความเรื่องที่ฟังได้ตามสมควรแก่วัย
- 3) สร้างความเพลิดเพลินให้แก่เด็ก
- 4) ช่วยปลูกฝังความรู้สึกชอบนิทานและความรู้สึกชื่นชอบในหนังสือนิทานก่อนที่จะอ่านได้อย่างเข้าใจ
- 5) ปลูกฝังเด็กเป็นคนใจกว้าง ขอมรับความจริงในชีวิตประจำวัน
- 6) ช่วยให้ครูและผู้ใหญ่ ได้ทราบถึงความรู้สึกนึกคิดของเด็กจากากรสนทนาหรือซักถามในขณะที่ฟังนิทาน

นอกจากนี้การเล่นิทานยังเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนเป็นอย่างดี เราสามารถนำเอาวิธีการเล่นิทานมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนได้หลายๆ ประการดังนี้

- 1) เป็นการลดความตึงเครียดที่จัดความเบื่อหน่ายของนักเรียนในขณะที่เรียน
- 2) เป็นการเข้าสู่บทเรียน หรือเตรียมความพร้อมเด็ก
- 3) เป็นการเปลี่ยนเจตคติ หรือความเชื่อที่ผิดๆ บางประการ
- 4) ใช้สอนจริยธรรมแก่เด็ก เช่นในเรื่องความซื่อสัตย์ ความกตัญญู เป็นต้น
- 5) ใช้สอนวิชาเรียงความ เช่น ให้นักเรียนเขียนเรื่องที่ตนเองชอบ เป็นต้น
- 6) ใช้สอนหรือฝึกทักษะทางภาษา เช่น การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน เป็นต้น
- 7) เป็นการฝึกทักษะทางการอ่าน ช่วยให้เด็กรักการอ่าน เป็นต้น
- 8) ฝึกให้เด็กมีความกล้าที่แสดงออก เช่น การแสดงท่าทางประกอบตามเรื่องราวที่กำหนดให้
- 9) เป็นการสร้างความสนิทสนมและความเข้าใจในตัวละครให้เกิดขึ้นกับเด็ก
- 10) ช่วยพัฒนาในด้านความคิดสร้างสรรค์ในรูปแบบต่างๆ ให้กับเด็ก (สรรชัย ศรีสุข, 2530)

จากเหตุผลดังกล่าวมา การเล่นิทานมีคุณค่าในการช่วยพัฒนาการทางภาษา ความคิด และจินตนาการอันเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ และประสบการณ์ต่างๆ นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคม จิตใจ ดังนั้นการเล่นิทานจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดประสบการณ์ทั้งในชั้นอนุบาลและเด็กเล็ก ทั้งนี้เพื่อให้การจัดประสบการณ์นั้นบรรลุวัตถุประสงค์

3.5 ประเภทของนิทาน

การแบ่งประเภทของนิทาน มีวิธีการกำหนดที่แตกต่างกันที่นิยมมากคือ การแบ่งนิทานออกเป็นประเภทตามรูปแบบของนิทาน ดังนี้

อรทัย จันทรวินาญ (2523) ได้แบ่งประเภทนิทานไว้ดังนี้

- 1) นิทานปรัมปรา หมายถึง นิทานที่มีเรื่องราวสลับซับซ้อน เป็นเรื่องสมมติทั้งบุคคล เวลา และสถานที่ เนื้อเรื่องประกอบด้วยอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ตัวเอกมักมีคุณสมบัติพิเศษ เช่น มีเวทมนต์ กล้าหาญ มีไหวพริบ ซื่อสัตย์ เป็นต้น
- 2) นิทานท้องถิ่น หมายถึง นิทานที่อาศัยเค้าโครงเรื่องจริงเป็นหลัก ตัวละครสำคัญ และสถานที่ที่กล่าวต้องเป็นเรื่องจริง หรือเป็นเรื่องเล่าแฝงความเชื่อเกี่ยวกับกำเนิดของสัตว์ ธรรมชาติ สถานที่ และวีรบุรุษ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

(1) นิทานอธิบายเหตุ เป็นนิทานที่อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ทำไมต้องมีพระราหูกับพระจันทร์ซึ่งเป็นอรักกัน ทำไมเสือจึงมีลาย

(2) นิทานวีรบุรุษ เป็นนิทานที่กล่าวถึงคุณธรรม ความฉลาด ความกล้าหาญ ของบุคคลส่วนมากเป็นวีรบุรุษของบ้านเมือง กำหนดตัวบุคคล เวลา และสถานที่แน่นอนลงไป

3) นิทานเรื่องสัตว์ หมายถึง นิทานที่มีสัตว์เป็นตัวเอก แต่สมมติว่ามีความคิดและการกระทำต่างๆ อย่างมนุษย์เป็นเรื่องสั้นๆ ที่แฝงคติสอนใจ เช่น นิทานชาดก

(1) นิทานคติธรรม เป็นเรื่องที่กล่าวถึงพฤติกรรมของสัตว์ เล่าเชิงเปรียบเทียบกับชีวิต มนุษย์ เป็นเรื่องสั้นๆที่แฝงคติสอนใจ เช่นนิทานอีสป นิทานชาดก

(2) นิทานไม่รู้จบ เป็นเรื่องที่มีการเล่าซ้ำเป็นช่วงๆเหตุการณ์จะดำเนินไปซ้ำๆเช่นเรื่องยายกะตา

นอกจากนี้ วรรณิ ศิริสุนทร (2532) ยังได้แบ่งนิทานสำหรับเด็กออกเป็น 5 ประเภทได้แก่

1) นิทานพื้นบ้าน (Folk Talse) เป็นเรื่องที่เล่าสืบต่อกันเป็นเวลายาวนาน แบ่งเป็น

(1) นิทานเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ (Talking-Beast Tales)

(2) นิทานไม่รู้จบ (Coommutative Tales)

(3) นิทานตลกขบขัน (The Drools or Humorous Tales)

(4) นิทานอธิบายเหตุ (Pourgoi Storiesor Tales that Tell Why) มีเนื้อเรื่องที่อธิบายหรือตอบคำถามของเด็กๆว่า “ทำไม... “เช่น ทำไมกระต่ายจึงหางสั้น ทำไมน้ำทะเลจึงเค็ม

(5) เทพนิยาย (Fairy Tales) ตัวละครจะมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหารย์หรือเป็นผู้วิเศษสามารถทำสิ่งที่มนุษย์ทั่วไปทำไม่ได้

2) นิทานสอนคติธรรม (Fables) เป็นเรื่องสั้นๆ ตัวละครมีทั้งคนและสัตว์มีโครงเรื่องง่ายใช้บทเรียนที่สอนใจ เช่น นิทานอีสป (Aesop's Fables) นิทานประเภทนี้รวมนิทานเทียบสุภาษิตและนิทานชาดกไว้ด้วย

3) เทพปกรณัม (Myth) เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์ และเรื่องราวในบรรพกาลเกี่ยวกับพื้นที่โลก และพฤติกรรมมนุษย์ที่เทพเจ้าเป็นผู้ควบคุมปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

4) มหาภาพย์ และนิทานวีรบุรุษ (Epic and Hero Tales) คล้ายกับเทพปกรณัม ต่างกันว่าตัวละครของนิทานประเภทนี้มนุษย์ไม่ใช่เทพเจ้า มีการกระทำที่กล้าหาญฟันฝ่าอุปสรรคและประสบผลสำเร็จในที่สุด

5) หนังสือภาพที่เป็นเรื่องอ่านเล่นสมัยใหม่สำหรับเด็กที่มีตัวเอกเป็นสัตว์ (Animal Stories)

จากการศึกษานิทานสามารถแบ่งได้หลายประเภท โดยใช้หลักเกณฑ์การแบ่งที่แตกต่างกันออกไปตามรูปแบบของนิทาน

3.6 นิทานที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย

Huck (1976) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์การเลือกนิทานที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย ไว้ดังนี้

- 1) เป็นเรื่องที่จัดทำขึ้นสำหรับเด็ก
- 2) โครงเรื่อง (Plot) การดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบเรื่องวางโครงเรื่องไว้น่าติดตามโดยไม่เบื้อ
- 3) ฉากของเรื่อง สถานที่ เวลาที่เกิดของเรื่อง จุดเริ่มของเรื่อง เกิดที่ใด เวลาใด การดำเนินเรื่องต่อไปต้องสอดคล้องกับจุดเริ่มต้น
- 4) แก่นของเรื่อง (Theme) มีจุดเน้นให้เด็กได้คิด
- 5) ลักษณะตัวละคร (Characterization) มีลักษณะและพฤติกรรมของผู้มีความคิดสร้างสรรค์ตัวละครอยู่ในวัยใกล้เคียงกับเด็ก
- 6) สีสานของเรื่อง (Style) ภาษาและเรื่องต้องเข้าใจง่าย
- 7) ลักษณะของอื่นๆ ได้แก่ ให้ความรัก และความสละสลวยแก่เด็กตรงกับ ความสนใจความต้องการเด็ก

ทิพย์สุตา นิลสินทร (2523) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการเลือกนิทาน ดังนี้

- 1) วัยของเด็ก พิจารณาว่าเด็กมีความสนใจชอบฟังนิทานประเภทใด ความยาวของนิทานควรเหมาะสมกับช่วงความสนใจของเด็กในแต่ละวัย
- 2) เนื้อหาสาระ พิจารณานิทานมีเนื้อหาสาระสอดแทรกข้อคิดปลูกฝังคุณธรรมและมีคุณค่าเพียงใด
- 3) รูปภาพประกอบ พิจารณาว่ารูปภาพในนิทานควรมีขนาดเหมาะสม ภาพชัดเจน สีสวยงาม สื่อความหมายหรือสร้างอารมณ์ได้เหมาะสม มีลักษณะลายเส้นมากกว่าภาพเหมือนจริง

พรจันทร์ จันทวิมล (2529) ให้หลักเกณฑ์ในการเลือกนิทานดังนี้

- 1) เป็นเรื่องง่ายๆแต่สมบูรณ์ เน้นเหตุการณ์อย่างเดียวให้เด็กพอคาดคะเนเรื่องได้บ้าง
- 2) มีการเดินเรื่องได้อย่างรวดเร็ว
- 3) ตัวละครน้อย มีลักษณะเด่นที่จำได้ง่าย เด็กอาจสมมติตัวแทนได้
- 4) มีบทสนทนาหลายๆเพราะเด็กส่วนมากไม่สามารถฟังเรื่องที่เป็นความเรียงได้ดี
- 5) ใช้ภาษาง่าย ประโยคสั้นๆการกล่าวคำซ้ำหรือคำสัมผัสจะช่วยให้เด็กจดจำได้ง่ายและรวดเร็ว

6) สร้างความรู้สึก ความพอใจให้ผู้ฟัง

7) เป็นเรื่องใกล้ตัวเด็ก เช่น ครอบครัว สัตว์เลี้ยง หรือเรื่องที่เด็กจะจินตนาการตามได้

8) ความยาวไม่เกิน 15 นาที

ฉวีวรรณ กินวงศ์ (2526) ได้กล่าวถึง ลักษณะของหนังสือนิทานที่ไม่ควรนำมาเล่าให้เด็กฟังดังนี้

1) เป็นเรื่องที่หวาดเสียว น่ากลัวอย่างมีเหตุผล เช่น เรื่องเกี่ยวกับภูติผีปีศาจ

2) เรื่องที่เกี่ยวกับรักใคร่ การหนีตามกันของหนุ่มสาว

3) เรื่องที่เกี่ยวกับการพลัดพรากจากพ่อแม่ และการถูกทอดทิ้ง

4) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความโหดร้ายทารุณ มีการลงโทษอย่างรุนแรงเกินไป มีการลงโทษอย่างเหมาะสมกับความรู้สึกของเด็ก และมีเหตุผลในการลงโทษนั้น และควรมีการให้อภัยซึ่งกันและกัน เพื่อให้เห็นว่าความยุติธรรมยังมีในโลก

5) เรื่องที่ผู้เล่า (ครูและผู้ใหญ่) ไม่ถนัดที่จะเล่า จะทำให้เด็กมีเจตคติที่ไม่ดีได้

6) เรื่องที่สอดแทรกศีลธรรมมากเกินไป บ่อยเกินไปจนเด็กเบื่อ

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปในการเลือกนิทานให้กับเด็กได้ดังนี้ คือ

1) วัยของเด็กพิจารณาว่าเด็กมีความสนใจ ชอบฟังนิทานประเภทใด ความยาวของเนื้อเรื่องเหมาะสมกับช่วงความสนใจของเด็ก คือประมาณ 10-15 นาที หรือประมาณ 12 หน้า

2) เนื้อหาสาระดูว่าเหมาะสมและสอดแทรกข้อคิดคุณธรรมเพียงใด

3) รูปภาพประกอบ มีสีสันสดใส ขนาดเหมาะสม มีภาพประกอบ 60% หรือ 70% มีเนื้อเรื่องประมาณ 40% หรือ 30% หรือประมาณ 4 : 3

4) รูปเล่มมีขนาดกะทัดรัด เหมาะสมกับมือเด็ก ขนาด 16 หน้า หรือ ขนาด 17 x 18.50 ซม.

5) ภาษาที่ใช้เป็นภาษาสั้นๆ ง่ายๆ ขนาดของตัวอักษรประมาณ 32 พอยท์หรือ 5 มม. และตัวอักษรไม่ควรเป็นอักษรประดิษฐ์ ควรเลือกใช้ศัพท์หรือตัวอักษรซ้ำจะทำให้เด็กจำได้ และเห็นบ่อย

จากการศึกษาการเลือกนิทานต้องให้เหมาะสมสอดคล้องกับวัยของเด็กทั้งเนื้อเรื่อง ตัวละคร รูปภาพ ภาษาและความยาวของนิทานก็ต้องเหมาะสมกับช่วงความสนใจตามระดับอายุ

4. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานที่ดูแลและให้การศึกษาแก่เด็ก อายุระหว่าง 3-5 ขวบ เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีทั้งร่างกาย จิตใจ และปัญญา โดยมีฐานะเทียบเท่าสถานศึกษา พชรินทร์ อาลัยลักษณ์ (2549)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเป็ด

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเป็ด ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 บ้านเป็ด ตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ในเขตชุมชน การสัญจรไปมาสะดวก เดิมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเป็ดอยู่ในความดูแลของกรมพัฒนาชุมชน จนกระทั่งถ่ายโอนมายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือเทศบาลตำบลบ้านเป็ด ในปี พ.ศ. 2544 พร้อมทั้งถ่ายโอนครูดูแลเด็กและอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาด้วย ปัจจุบันมีครูผู้ดูแลเด็ก 2 คน ห้องเรียนจำนวน 2 ห้อง เด็กนักเรียน จำนวน 45 คน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหา ที่ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ ที่มีผลต่อการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็ก ตัวอย่างเช่น (Jones, 1985 อ้างอิงใน สรวงพร กุศลสง, 2538) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยจำนวน 38 คน ที่ได้เล่นบทบาทสมมติกับเด็กที่ไม่ได้เล่น วุภา จิตรสิงห์ (2534) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ครูใช้คำถามเชื่อมโยงประสบการณ์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ครูใช้คำถามแบบเชื่อมโยงประสบการณ์ บุปผา พรหมสร (2542) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเกมกลางแจ้งและกิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสนาม เปลว ปุริสาร (2543) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า หากเด็กได้ฝึกฝนและใช้ประสบการณ์ในการแก้ปัญหาเพื่อเพิ่มพูนทักษะ จะทำให้เด็กสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาได้ดีขึ้น (Sylva et al., 1976; Jones, 1985 อ้างอิงใน สรวงพร กุศลสง, 2538; วุภา จิตรสิงห์, 2534; บุปผา พรหมสร, 2542; เปลว ปุริสาร, 2543)

จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบสำคัญหลายประการที่ส่งผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็ก เช่น ระดับสติปัญญา อายุ ประสบการณ์ที่เด็กแต่ละคนได้รับและองค์ประกอบสำคัญมากอีกอย่างหนึ่ง คือ วิธีสอนของครู การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุดจะช่วยให้เด็กมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดี

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเล่นนิทาน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับนิทาน ที่ได้นำมาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็ก ตัวอย่างเช่น ปาริชาติ อรุณศักดิ์ (2533) ได้ศึกษาการเล่นนิทานที่ไม่จบเรื่องสมบูรณ์ที่มีผลต่อการคิดแบบอเนกนัยของเด็กปฐมวัย ทรงพร สุทธิธรรม (2534) ได้ศึกษาความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทักษะของผู้อื่นของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองจัดกิจกรรมเล่นนิทาน จันทรเพ็ญ สุภาพล (2538) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางสังคม ของเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบดนตรี และนิทานประกอบภาพ ทศนีย์ อินทรบำรุง (2539) ได้ศึกษาเปรียบเทียบวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นนิทานก่อนกลับบ้าน

จากงานวิจัย ผลที่ได้ปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการทดลองจากการใช้นิทานมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นทั้งทางด้าน สติปัญญา อารมณ์ สังคม (ปาริชาติ อรุณศักดิ์, 2533; ทรงพร สุทธิธรรม, 2534; จันทรเพ็ญ สุภาพล, 2538; ทศนีย์ อินทรบำรุง, 2539)

จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นนิทานนั้น นิทานมีความสำคัญในการช่วยพัฒนาเด็กได้เป็นอย่างดี (Armstrong, 1960 อ้างถึงใน อภิรดี สีนวล, 2547) และยังสามารถใช้ในการพัฒนาด้านการคิด โดยเฉพาะความสามารถในการแก้ปัญหา (เกริก ชื่นพันธ์, 2543) ในลักษณะที่จะช่วยให้เด็กสามารถเห็นปัญหา สาเหตุของปัญหา แนวทางแก้ปัญหาได้อย่างชัดเจนขึ้น นิทานจึงเป็นสื่อที่เหมาะสมอย่างหนึ่งในการนำมาใช้ในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัย เพราะนอกจากจะช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดแล้ว นิทานยังเป็นสิ่งที่เด็กคุ้นเคยมานาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัยโดยการสอนแบบใช้นิทานปลายเปิด